

HRVATSKA PČELA

7-8

GODIŠTE 125. - ZAGREB, 2006.
ISSN 1330-3635

HRVATSKA PČELA

ČASOPIS HRVATSKOG PČELARSKOG SAVEZA

Stručni časopis "Hrvatska pčela" osnovalo je Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo u Osijeku 1881. godine, te je u početku tiskan kao "Slavonska pčela", zatim kao "Hrvatska pčela" i "Pčela". To je jedan od najstarijih pčelarskih časopisa u svijetu.

GODIŠTE / YEAR 125

BROJ / NUMBER 7-8

SRPANJ-KOLOVOZ / JULY-AUGUST 2006.

NAKLADNIK

Hrvatski pčelarski savez
Pavla Hatza 5.
10000 ZAGREB
Telefon: (01) 48 19 536
Fax: (01) 48 52 543
E-mail: pcelarski-savez@zg.htnet.hr
www.pcela.hr
Žiro račun: 2484008-1100687902

IZDAVAČKI SAVJET

Predsjednik:
Zlatko Tomljanović, dr. vet. med.
Članovi:
mr. sc. Marijan Katalenić
prof. dr. Nada Vahčić
mr. sc. Dražen Lušić
mr. sc. Nenad Strižak
dr. sc. Dragan Bubalo
Darko Bodriš
Stjepan Žganjer

UREDNIŠTVO

dr. sc. Zdravko Laktić
dr. sc. Zlatko Puškadija
mr. sc. Đurdica Sumrak
dr. sc. Ljerka Zeba
mr. sc. Jasmina Papić
Saša Petrić, ing. polj.
Boris Bučar, dipl. ing.

UREDNIK

Vedran Lesjak, dipl. ing. agr.

LEKTORICA

Jasenka Ružić, prof.

LIKOVNA OPREMA

Rudolf Španjol

U ovom broju / In this issue

- 145 Praktično ulazeњe u ekološko pčelarenje – srpanj-kolovoz / Practical advice for organic beekeeping – July-August
Lovro Krnić
- 147 Aethina tumida: Hoće li nas uskoro iznenaditi? (2 dio) / Will Aethina tumida surprise us soon? (part 2)
Dejan Kreculj
- 149 Varoa pod budnim okom / Varoa under control
Josip Križ
- 151 Što studenti misle o potrošnji i kakvoći meda / Students' opinion about honey quality and consumption
Andrija Grbeša, Milan Kramer, Zorislav Ham
- 153 Rogoz u pčelarstvu / Sedge in beekeeping
Stjepan Brijačak
- 154 Medonosno bilje / The bee pasture
- 155 Dopisi / Letters
- 166 Vijesti iz Saveza / News from Association
- Oglas / Advertisements

Slika na naslovnoj stranici: Pčela na djetelinu (Foto: D. Bubalo)

Praktično ulaženje u ekološko pčelarenje

LOVRO KRNIĆ*

Radovi u srpnju i kolovozu

Srpanj je ponekad najtoplji mjesec u godini, ali može biti i najkišovitiji. Zato se događa da u njemu i nema paše koliko smo planirali, odnosno da zbog kišovitog vremena, cvjetne biljke ne mede, kao primjerice u svibnju i lipnju. Ekološki pčelari, ne odustajte, idemo naprijed, može se dogoditi da nam poslije kišnog vremena pčele napune još jedan nastavak meda, a zatim da na mladim livačama spreme med i za zimnicu. Za sada se ne preporuča preventivno tretirati pčele protiv varoe ili neke druge bolesti, naročito se to ne smije raditi neprovjerjenim sredstvima, što nažalost nesavjesni pčelari često čine. Mi imamo antivarozne podnice, provjerit ćemo prirodno padanje varoe, što znači da ćemo ladicu staviti u podnicu na nekoliko dana. U ovo vrijeme, prirodnog otpada varoe obično još nema, ali ako se ipak dogodi u prevelikom broju, zajednice ćemo tretirati eteričnim uljima s podnice ili raspršivanjem po pčelama. Ako

je to potrebno, pčele tretiramo mravljom ili mlječnom kiselinom, pri čemu taj med nikako ne smijemo dati na upotrebu najmanje 15 dana nakon tretiranja.

Naš, sada već izvrčani med, spremiće ćemo u staklenku od 1 kg, na koju ćemo napisati naše podatke i vrstu meda, i odnijeti ćemo ga u veterinarsku postaju, gdje ćemo zatražiti uputnicu, i med poslati na analitički pregled u Zagreb u Hrvatski veterinarni institut, Savska cesta 143. Na temelju dobivenog rezultata, zatražiti ćemo potvrđenicu, kao dokument kod prodaje meda.

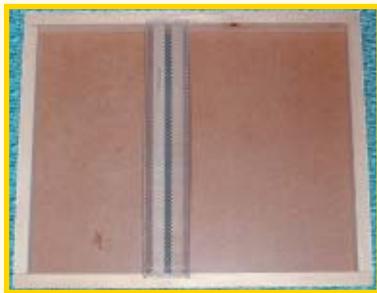
Sada je vrijeme da našu nadzornu postaju obavijestimo da dođe na naš ekološki pčelinjak i provede 2. stručni nadzor, da napravi i ostavi zapisnik o tom nadzoru, a zatražiti ćemo da nam izvešće što prije pošalju. I ovi dokumenti će nam trebati kada dođe vrijeme za traženje potvrđnice. Tijekom stručnog nadzora sami moramo voditi računa da se obuhvati i opiše sve što treba pregledati i zabilježiti.

U ovome mjesecu, ako smo u mogućnosti i ako to nismo prije učinili, napravit ćemo barem 10% nukleusa od broja košnica, odnosno pomoćnih zajednica, tako da ćemo već kupljeni LR nastavak pregraditi daskama na dva ili tri dijela i u te podijeljene dijelove stavit ćemo okvire s leglom i jednim do dva najbolja matičnjaka, te 1-2 medna okvira. Pritom moramo paziti da nam okviri s matičnjacima budu iz najboljih zajednica, a pregraditi trebamo i podnicu i pokolopac. Pomoćne zajednice formiramo zato što ekološki pčelari ne smiju kupovati matice kod konvencionalnih uzgajivača matica, a kod nas još uvjek nema ekoloških uzgajivača matica. Kada se u ovako formiranim pomoćnim zajednicama

Antivarozna podnica - osim što se smatra da je danas treba imati svaki ozbiljniji pčelar, uspješno će poslužiti i za ventilaciju košnice tijekom godine te kod selidbe.

Milerova hranilica

matica izleže, te spari i počne leći jaja, istu maticu u kavezu s pratiljama prenosimo u zajednicu koja nema maticu ili u zajednicu gdje matica prema našem mišljenju nije dobra. Pri formiranju pomoćnih zajednica moramo paziti da ne dode do grabeža jer one formiraju stržarice tek za 2-3 dana, a do tada su vrlo ranjive. Redovite pregledе naših ekoloških zajednica provodit ćemo i dalje, kako bismo sprječili rojenje, jer od takvih rojeva sada ne bismo imali koristi. Ovo je približno vrijeme kada matica leže jaja za generaciju pčela koje će prezimeti, pa je iznimno važno da vagom ili na neki drugačiji način kontroliramo unos. Ako nemamo unosa, tada ćemo na barem jednom mednom okviru skinuti poklopce kako bismo maticu potaknuli na leženje.

Sve dokumente koje smo brižno skupljali prošlih mjeseci sad ćemo sa zahtjevom za izdavanje potvrdnice poslati jednoj od dvije ovlaštene nadzorne postaje, da nam na osnovi stručnog nadzora i ostale dokumentacije izda potvrđicu da su naš med i drugi proizvodi od pčela ekološki. Potvrđnica se izdaje samo na zahtjev i posebno za svaku sezonu. Uz zahtjev za izdavanje potvrdnice potrebno je priložiti sljedeću dokumentaciju: presliku ekološkog Upisnika, Analitičko izvješće za med, te

presliku prvog i drugog stručnog nadzora.

Krajem kolovoza preporučljivo je učiniti treći zahvat: koji je prijeko potreban za prezimljavanje naših ekoloških zajednica, a radi se na sljedeći način:

- Izvadit ćemo sve medne okvire za koje smatramo da bi bili zajednici višak, te okvire u kojima se nalazi kestenov med, medljikovac te koji su jako crni i stari više od dvije godine.
- Utvrdit ćemo stanje matice, legla, zaliha meda za zimu i peluda, te prema jačini zajednice odlučiti hoće li zajednica prezimeti na jednom ili dva nastavka.
- Izvadit ćemo matičnu rešetku i staviti hranilicu.

Ako je nužno, napravit ćemo novi raspored saća:

- Ako će zajednica prezimeti na jednom nastavku, medne okvire ćemo staviti na kraj sa svake strane po dva, a do njih ćemo staviti po jedan okvir s peludom, dok će ostali okviri biti popunjeni leglom i mednim vijencem. Takvo stanje treba biti i u rujnu i listopadu.
- Ako će zajednica prezimeti na dva nastavka, u gornji nastavak stavljmo po dva do tri medno-peludna okvira; ostali okviri moraju imati barem s gornje strane nešto meda, donji nastavak treba biti popunjen kao kod prezimljavanja u jednom nastavku.

Važno je napomenuti da je za prosječnu zimu potrebno oko 8 kg meda za prezimljavanje u jednom nastavku ili oko 15 kg za prezimljavanje u dva nastavka, no neće štetiti da pčelama ostavimo koji kilogram više. Ako smo utvrdili prisustvo većeg

broja varoe u našim ekološkim zajednicama, pristupit ćemo tretriranju zajednica. To ćemo učiniti na sljedeći način: najbolje je kupiti 96%-tnu mravlju kiselinu u specijaliziranim pčelarskim trgovinama, gdje na etiketi piše uputa o razrjedivanju te uputa o tretiranju pčelinjih zajednica. Prije nego što počnemo raditi s kiselinama, uzet ćemo zaštitne naočale, masku i rukavice, zatim plastičnu posudu od najmanje dvije litre u koju ćemo uliti 6,6 decilitara destilirane vode, a u vodu ćemo polako izliti litru mravlje kiseline. Zatim posudu treba zatvoriti. Na ladicu naše antivarozne podnice stavit ćemo zaštitni najlon veličine 30 x 30 cm, a na njega, kuhinjsku krpu vileda, na koju ćemo izliti već pripremljenu mravlju kiselinu (30 ml). Ladicu ćemo gurnuti u podnicu, što ćemo ponoviti barem još jadan put ili dva puta, a prema broju otpale varoe, svakih 7-8 dana. Važno je napomenuti da prilikom ove radnje vjetar treba puhati od nas kako ne bismo udisali pare mravlje kiseline, a vanjska temperatura mora biti između 12 i 25°C. Dodavanjem mednog okvira na opisani način osigurat ćemo da matica nesmetano leže jaja.

Oko polovice srpnja, a možda i poslije, imat će ekološki pčelari još jedno veselje, vrcanje kestenovog meda. Ako su na području kestenove paše, a ona je izostala, to će biti najvjerojatnije med od lipe ili miješani med od različitih biljaka, koji se prodaje kao cvjetni med. Postupak i vrcanje meda već su opisani, a sada je važno reći novim ekološkim pčelarima da su pčele prilikom uzimanja kestenovog meda u sušnom razdoblju vrlo ljute, a osim toga treba se čuvati grabeži.

Aethina tumida: Hoće li nas uskoro iznenaditi?

DEJAN KREČULJ*

(2 dio)

Aethina tumida, mala košnička buba, ili samo etina, prouzročila je veliku štetu na pčelinjaca diljem svijeta, posebno u SAD-u, a nalazi se pred vratima Europe. Prema tvrdnjama tamošnjih stručnjaka (Scott McPhearson) šteta bi bila znatno manja da su pčelari pravodobno obaviješteni o problemima i preventivnim mjerama koje je trebalo poduzeti.

Promatranjem i laboratorijskim ispitivanjem utvrđeno je da je za etinu, osim pčelinjeg legla, peluda i meda, kao hrana privlačno zrelo i prezrelo voće kao što su dinja, mango, ananas, grožđe i drugo (Schmolke, 1974; Eischen, 1999; Ellis, 2002), ali i pelud koji skuplja izravno s cvjetova bilja (Ellis, 2002). Veoma je otporna pa može izdržati bez hrane i vode čitav tjedan.

Štete koje etina učini pčelinjoj zajednici su velike. Zajedno s peludom, pčelinje leglo je glav-

na hrana ličinkama u svim razvojnim fazama. U traženju hrane ličinke probiju zidove stanica, pri čemu se med izlijeva iz njih, raznosi po čitavoj unutrašnjosti košnice i curi kroz leto iz nje. Onečišćen etininim izmetom med ubrzo počinje fermentirati. Takav med ima vonj na trule naranče, pa nije dobar niti za ljudsku niti za pčelinju hranu. Ličinke također jedu i med, a ne prezaju čak ni od mrtvih pčela.

Kao kod svake zaraze, u ovom slučaju pčelari mogu učiniti mnogo da bi je pretekli i spriječili. Kao prvo, iznimno je važan oprez pri prometu matica i paketnih rojeva. Svaki nekontrolirani promet, a posebno uvoz, potencijalno je žarište zaraze. Ali, ne samo to. Svake godine uveze se i velika količina dinja. Rekli smo da su one veoma privlačna hrana etini, te je moguće da se i tim putem unese.

Tijekom pregleda košnica potrebno je pozornost obratići, osim varoi, i etini. Najčešće se nalazi na donjoj zadnjoj strani poklopne daske ili folije kojom je pokrivena. To je nemiran kukac koji bježi pred pčelama, brzo napušta košnicu da bi se u nju vratio prvom prigodom. Budući da je podrijetkom iz Afrike, ne čudi što se etinina pokretljivost smanjuje kako pada temperatura okoline, pa na 21°C usporava kretanje, da bi već na 18,3°C bila nepokretna.

U zajednici ih se ne viđa mnogo, jer se skrivaju u pukotinama, u razmacima između okvira i na mjestima na kojima ih pčele ne mogu dohvatići. Ova je osobina iskorištена za jednostavan nadzor zajednica. Postavljanjem kartona valovite ljepenke na podnicu omogućavamo joj da se sakrije u tunelčiće i da tako bude uhvaćena.

U slučaju zaraženosti mnoštvo etina se može naći ispod valovitog papira stavljenog na podnicu.

147 * Dejan Kreculj, pčelar

Izgledom ličinke etine podsjećaju na ličinke voskovog moljca i vide se golim okom. Razlikovanje voskovog moljca od etine je veoma jednostavno. Dok ličinka voskovog moljca ima slabo razvijen prednji dio tijela, na dodir je glatka i lako može da se zdrobi prstom, ličinka etine ima na prednjoj strani tijela tri para dobro razvijenih pipaka, na leđnoj strani sa hraptavim i čvrstim prstenvovima, na dodir je neravna i teško može da se zdrobi pritiskom prsta.

Slično voskovom moljcu, i etinu uništava niska temperatura. Boravkom u trajanju od 24 sata na temeperaturama ispod –12°C sve faze razvoja kukca biti će uništene (Hood, 1999).

Kao jedno od rješenja, istina veoma logično, među američkim pčelarima pojавilo se i modificirano leto. Da bi se sprječila etina da uđe u košnicu, klasično leto na podnici je napušteno i zamjenjeno letom na plodionom nastavku. To je kod nas uobičajeno okruglo leto, ali s dodatkom kojega čini ko-

mad plastične cijevi usađene u otvor.

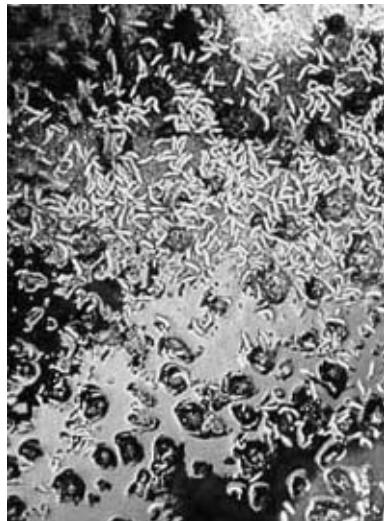
U Journal of economic entomology 96(6) iz 2003. Ellis, J. D. Jr. i K. S. Delaplane s Entomološkog odjela Sveučilišta Georgia i H. R. Hepburn i P. J. Elzen iz Istraživačkog centra za suptropsku poljoprivredu Kika de la Garza, Weslaco, Teksas, objavili su u članku Efikasnost modificiranih leta košnice i mrežaste podnice u kontroli *Aethina tumida* (*Coleoptera: Nitidulidae*) zaraženih zajednicama *Apis mellifera* (*Hymenoptera: Apidae*) rezultate pokusa kojim je trebalo provjeriti da li korištenje polivinilske cijevi na okruglom letu košnice može smanjiti ulazak etine u nju, te umanjuje li umrežena podnica po-pratne učinke reduciranih leta.

Pokus je proveden u Richmond Hillsu od ožujka do svibnja 2002. godine, a trajao je 70 dana. Korišteno je 48 zajednica ravnomjerno podijeljenih na dvije lokacije, međusobno udaljene oko 10 kilometara.

Zajednice su formirane od postojećih dijeljenjem i bile su smještene u LR košnicu, nekoristiene prije pokusa. Svaka zajednica dobila je po četiri okvira pčela, tri okvira legla, jedan okvir meda, šest nekoristišenih okvira sa satnim osnovama i oplođenu maticu.

Na obje lokacije iskorištene su sljedeće kombinacije (2 lokacije x 6 kombinacija x 4 košnice = 48 košnica):

- uobičajena zatvorena podnica s otvorenim letom, kao kontrolna
- ventilacijska podnica s plastičnom mrežicom, oko 2 milimetra, i s otvorenim letom
- uobičajena zatvorena podnica i leto s komadom cijevi promjera 1,9 centimetara (tj. 3/4 inča)
- uobičajena zatvorena podnica i leto s komadom cijevi promjera 3,8 centimetara (tj. 1 1/2 inča),
- mrežasta podnica i leto s komadom cijevi promjera 1,9 centimetara i
- mrežasta podnica i leto s komadom cijevi promjera 3,8 centimetra.

Ličinke etine u medu.

Košnica sa letom od komada cijevi koja je korištena u pokusu.

Sve cijevi na letima bile su 10,2 centimetra duge i ubaćene u nastavak 7,6 – 10,2 centimetra iznad podnice. Pčele su cijevi prihvatile kao normalna leta, a njihov ulazak i izlazak ograničavale su jedino dimenzije cijevi. Veličina oka na mrežastim podnicama određena je biometrijom etine, jer bi uobičajena, oko od 3 milimetra, bila prevelika i sprečavala bi joj ulaz kroz mrežicu. Svi ostali otvori na košnici bili su zatvoreni.

Istraživači su zaključili da primjenjena leta ne sprečavaju pouzdano ulazak etine u košnici, jer su učinci bili različiti na različitim pčelinjacima. Rezultati pokusa nisu bili konzistentni, nego međusobno različiti, ovisno o lokaciji.

Na prvom pčelinjaku zajednice s letom s komadom cijevi promjera 3,8 imale su ponešto etina kao i zajednice s otvorenim letima, što nije bilo u istim takvim košnicama drugog pčelinjaka. Leta s cijevima imala su kao posljedicu tendenciju smanjenja pčelinjih zajednica kroz smanjenje površine s leglom na oba pčelinjaka, ali ih je dijelom ublažavala primjena mrežastih podnica.

Utvrđeno je još da je više okvira s peludom bilo u košnicama s otvorenim letom ili cijevima većeg promjera, nego kod košnica s cijevima od 1,9 centimetra. I poklopljenog legla također. Leta s cijevima nisu mjerljivo utjecala na sposobnost pčelinjih zajednica za termoregulaciju. U zajednicama s

nekoliko okvira odraslih pčela koje su imale leta s cijevima, ona su se u mnogome mogla usporediti s otvorenim letom, ali više kod zajednica s mrežastom podnicom.

Znači, kao i kod varoe, čarobno rješenje problema nije pronađeno, ali se nastavlja borba protiv ove pčelinje napasti i, ono što je neizbjegno - pčelarenje uz nju.

Susret pčele i etine.

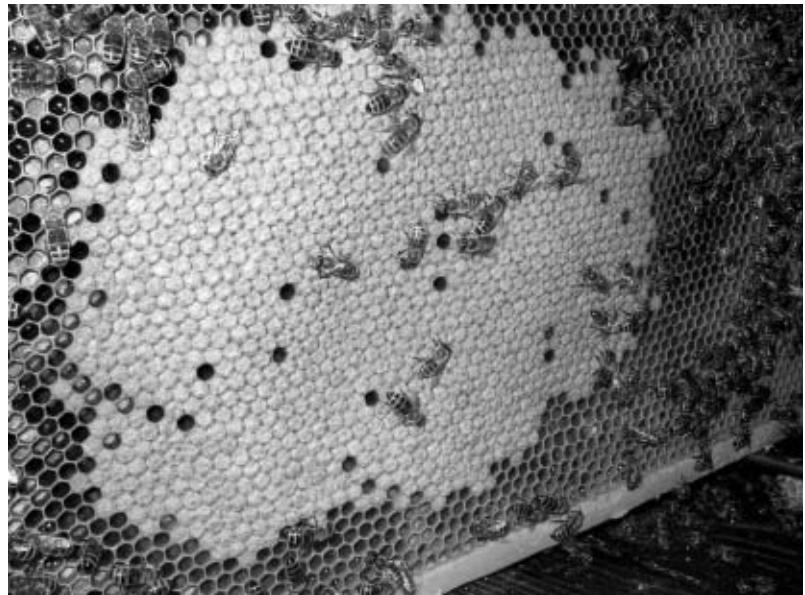
Varoa pod budnim okom

JOSIP KRIŽ*

Nije jedino ni najvažnije da određenim preparatom ubijemo svaku varou u pčelinjoj zajednici. Podjednako je važno da upotrebom preparata za suzbijanje varoe što manje oštetićemo pčelu radilicu i maticu. U

slučaju većeg ili vremenski ograničenog oštećenja pčele radilice i matice, moguće je da varoe ne bude, ali neće biti ni pčela životno i radno sposobnih, što znači da će biti ma-

nje meda ili ga gotovo uopće neće biti. Kada se odlučimo za određeni preparat, moramo strogo provoditi upute proizvođača, jer će inače uspjeh izostati.

*U poklopljenom leglu u svakom trenutku se nalazi većina varoe je u zajednici
(Foto: B. Obranović)*

Nije dovoljno da prosječan pčelar zna da ukupan razvoj ženke varoe traje 8-10 dana, a mužjaka 6-7 dana, kao i još nekoliko činjenica opisanih u literaturi. Varoa pripada porodici paučnjaka i nije oduvijek bila parazit, niti mesožder. Ona i danas može živjeti, i to duže vrijeme, u stanicu sača ako su u njoj ostaci hrane ličinke. Oko 10 puta radije i češće ulazi u trutovsku nego u radiličku stanicu. Da bi se otkrile životne sposobnosti varoe, potrebno je dobro upoznati morfološku gradu i evolucijsku specijalizaciju njezinih pojedinih organa. Za sve ovo potrebno je mnogo godina mukotrpog rada i istraživanja. Svaki pčelar ne mora sam provoditi istraživanja, nego prema želji može primijeniti već provjeroeno sredstvo koje vam preporučujem i ovom prigodom, a to je Rotenon.

Budete li provodili ove upute, uspjeh će biti siguran. Smatram kako se nikada ne treba zanositi da u pčelinjoj zajednici nema varoe, budite sigurni da ona uvijek vreba i iskoristit će najmanju nepažnju pčelara. Kad ju ugledate, već je kasno.

Kolege pčelari, u ovo doba kada u košnici ima legla u većem opsegu, ne koristi dimljenje, nego samo kontaktna sredstva. Zašto? Odgovor je jednostavan: 85% varoe nalazi se u leglu, što znači da ju treba dočekati i uništiti. Dimno sredstvo djeluje trenutačno i ne ulazi ispod poklopljenog legla, gdje se varoa skriva.

Rotenon

(Kartonske trake za odstranjivanje Varoe)

Sastavne tvari ovog preparata jesu biljni alkaloid (cca 0,05 g). i kartonski nosač (traka). Aktivna tvar na traci je biljni alkaloid tropске biljke *Deris* spp. i *Lonchocarpus* spp.. Varoi blokira živčani sustav i tada uzrokuje njezinu smrt. Za više razvijene organizme, ljude i domaće životinje tvar nije otrovna. Zato djeluje na niže razvijene organizme (ribe, mukušce, varou), a kao prirodna tvar raspadne se tijekom 4-5 tjedana, tako da ne ostavlja rezidue u medu i vosku. Kartonska traka djeluje do 25 dana, zato se upotrebljava za uništavanje varooe, kada u košnici ima legla u većem opsegu. Traku stavljamo u sredinu pčelinjeg legla, na sredinu okvira i između legla. Tvar djeluje kontaktno, što znači da je pčele raznose doticanjem, a traku izgrizu i raznose po košnici. Izgrijenu traku pčele izbacuje za 3 tjedna iz košnice. Tretiranje trakama počinje u proljeće, od sredine travnja, a ljetno tretiranje se provodi od sredine srpnja. Pri uporabi ovih traka mora bili normalno gibanje pčela, u gnijezdu, moramo paziti da pčele nisu u klupku (zato noćna temperatura treba biti viša od 8°C). Tako se ranoproljetno i kasnojesensko tretiranje ne preporučuje jer je moguće da se pčele sklupčaju na traci i tada mnoge od njih odumiru. Pri pravilnom stavljanju traka odumiru samo jako oštećene stare i mlade pčele.

Važno je upozoriti da zbog brze razgradnje ove tvari, trake treba staviti najkasnije 3-5 dana nakon preuzimanja, kad je varoa postala otporna na piretriode i djelomice na amitraz. **Ovaj lijek na bazi biljnog alkaloida u Hrvatskoj nije registriran kao lijek protiv varoe, što znači da se njime koristimo na vlastitu odgovornost.** Preporučljivo je za uništavanje varoe u kasno ljeto (sredina srpnja) kako bismo zadržali što jače zajednice sa zdravim pčelama koje će prezimeti. Kada pravodobno tretiramo, zajednice prezime brojčano jake sa zdravim pčelama. Uvijek 10-20% zajednica testirajte na opadanje varooe testnim mrežama, kako biste se uvjerili koliko je zajednica zaraženo varoom. Na područjima na kojima je zaraženost veća, savjetuje se dvokratno tretiranje trakama (sredinom srpnja i početkom rujna). Pri jačoj zaraženosti uspješno liječimo tako da za deset dana odstranimo prvu traku i stavljamo novu. Trake stavljamo prije paše ili poslije vrcanja meda. Za LR košnicu preporučuje se staviti dvije trake u prvi i po jednu traku u drugi nastavak ako u oba ima legla. Treba napomenuti da se ova traka ne smije slaviti na podnicu nego isključivo u sredinu legla.

Varoa na licinkama (Foto: M. Farkaš)

Što studenti misle o potrošnji i kakvoći meda

ANDRIJA GRBEŠA,
MILAN KRAMER,
ZORISLAV HAM*

Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katedra za marketing u suradnji s pčelarom hobistom Milanom Kramerom iz Osijeka, a nastavno s Udruženjem pčelara Slavonije i Baranje „Radilica“ iz Osijeka, pet godina uzastopno su organizirali, za studente treće godine studija, ispitivanje stava studentske populacije o potrošnji i kvaliteti meda. Tom prigodom studenti su kušali kruh s medom, kruh s namazom (med + margarin), te pili čaj zaslađen medom.

Nakon petogodišnjeg anketiranja (2000.-2005.) studenata ekonomskog fakulteta, koji su poхаđali seminar marketinga, iznosimo pokazatelje o korisnosti istog s ciljem promoviranja poznavanja pčele, pčelarskih proizvoda, značenja pčele

u opršivanju industrijskih i drugih biljaka, odnosno povećanje prinosa istih kao i s ciljem zaštite čovjekove okoline, te značaja pčelinjih proizvoda u zdravoj prehrani ljudi.

Godišnje se vršilo ispitivanje na sto studenata, a anketni listić imao je petnaest pitanja. Za svako pitanje sačinjena je analiza svake godine, a ovom prilikom dat je prikaz minimalnih i maksimalnih rezultata. Tijekom ovih pet godina zavidan je pomak ka većem poznavanju i potrebi konzumiranja meda i ostalih pčelinjih potreba.

Evo kako izgledaju rezultati ispitivanja:

1. Je li ispitanik student ili studentica?

student	min 25%	max 66%
studentica	min 34%	max 75%

2. Trošite li vi ili netko iz vaše obitelji med i druge pčelinje proizvode?

DA	min 95%	max 100%
NE	min 5%	max 0%

3. Koliko često konzumirate med?

povremeno	min 66,25%	max 81%
stalno	min 19%	max 33,75%

4. Ako trošite med, navedite vrijeme potrošnje?

zima	min 22,5%	max 35%
proljeće	min 0%	max 2,5%

ljeto	—	—
min 0%	max 1%	—
jesen	—	—
—	—	—
jesen-zima-proljeće	—	—
min 7%	max 20%	—
zima-proljeće	—	—
min 4%	max 30%	—
nijedno	—	—
min 17%	max 25%	—

5. Kada kupujete med, navedite koje pakiranje meda najčešće kupujete?

20 grama	—	—
min 4,3%	max 7,5%	—
250 grama	—	—
min 36,25%	max 46,1%	—
450 grama	—	—
min 21,25%	max 30,5%	—
900 grama	—	—
min 19,1%	max 35%	—

6. Koje vrste meda u našoj regiji poznajete? (Slavonija i Baranje)

Studenti su naveli sljedeće vrste meda: cvjetni, lipov, bagremov, livadni, suncokretov, kestenov, kaduljin, uljena repica, zlatospika, vriesak, medljikavac, bazgin, maslačkov, jasenov, miješani med, amorfa.

7. Osim meda iz pčelinje zajednice, postoje i druge vrste pčelinjih proizvoda?

Studenti su naveli sljedeće proizvode: propolis, propolisne kapi, cvjetni prah, sače, krema od propolisa, sapun s ekstraktom meda, bomboni, medovača, svijeća od pčelinjeg voska, pelud, matična mlječ.

8. Navedite gdje najčešće kupujete med?

kod pčelara	min 47%	max 48,75%
u trgovini	min 32,5%	max 39%

na tržnici		
min 12%	max 12,5%	
nigdje		
min 2%	max 6,25%	

9. Znate li da se pravi med mora kristalizirati?

znam		
min 53,75	max 63%	
ne znam		
min 37%	max 46,25%	

10. Vjerujete li da se med može umjetno proizvoditi?

vjerujem		
min 46,25%	max 53,75%	
ne vjerujem		
min 35%	max 65%	

11. Kada biste kušali umjetni med, biste li ga prepoznali?

DA		
min 26,25%	max 27%	
NE		
min 73%	max 73,75%	

12. Danas ste kušali (degustirali)?

kruh s medom		
min 3,75%	max 54%	
kruh s namazom		
min 1,25%	max 13%	
oboje		
min 33%	max 95%	

13. Volite li više?

kruh s medom		
min 23,75	max 72%	
kruh s namazom		
min 28%	max 76,25%	

14. Da li se vi ili netko iz vaše obitelji bavi pčelarstvom?

DA		
min 9%	max 16,25%	
NE		
min 83,75%	max 91%	

15. Odobravate li ovakav način ispitivanja o potrošnji med?

DA	100%
----	------

Na kraju svakog anketiranja studenti su iznosili svoje prijedloge i primjedbe o ovakvom načinu ispitivanja, odnosno degustacije i anketiranja, od kojih izdvajamo neka:

- Potrebno je propagirati med, njegovu ekološku proizvodnju i obavještavati o njegovom pozitivnom djelovanju na zdravlje.
- Sniziti cijenu meda za krajnjeg potrošača.
- Proizvesti praktičnu ambalažu za med.
- Treba češće organizirati degustacije ovog tipa.

Većina studenata pohvalila je način da se mišljenje o potrošnji i kakvoći meda ispituje uz degustaciju.

Anketa je pokazala da studenti osim meda poznaju i mnogo drugih pčelinjih proizvoda.
(Foto V. Lesjak)

Rogoz u pčelarstvu

STJEPAN BRIJAČAK*

Rogoz je biljka koja raste uz močvare, po zapuštenim kana-lima pa čak i uz ceste. O rogozu je već pisano u Pčeli, no od tada do danas u pčelarstvo je ušlo mnogo novih i mladih osoba kojima ta biljka nije poznata. A mnogi pčelari koji su i čitali spomenuti članak nisu pokušali primijeniti savjete iz njega, pa ne znaju koliko rogoz pomaže pčelaru u radu. Zato želim opisati berbu i pri-mjenu rogoza u pčelarstvu.

Berba rogoza

Rogoz se bere, odnosno siječe između 1. i 10. srpnja. Kada procvjeta u obliku dugoljastog valjka zvanog batok, vrijeme je za berbu. Batoci se sijeku kada od zelenog prelazi u crno-smeđi valjčić, različite debljine i dužine. Ako se batoci beru poslije, tj. kada cvijet prijeđe u plodiće s peteljkom za lete-nje – razmnožavanje, zna se dogoditi da se osušeni raspadaju. Kasno ubrani batoci su osušeni i kao perje lete i onečišćuju okoliš. Ne vrijedi biljku ni prokuhati, kao što je dobro prokuhati gljivu gubu da je ne jede crv.

Skupljene batoke rogoza treba osušiti. Najbolje ih je raširiti

Sušenje rogoza (Foto: S. Brijačak)

Skladištenje rogoza preko zime (Foto: S. Brijačak)

Primjena rogoza u pčelarstvu (Foto: S. Brijačak)

na tavanu, pod crijepljep gdje će ih ljetna žega za mjesec dana dobro osušiti. Tako osušeni batoci slažu se u prozračne kute i spremaju za sljedeću godinu.

Primjena rogoza u pčelarstvu

Suhom batoku otkine se vršak, radi lakšeg paljenja. Šibicom, ili na neki drugi način, vršak se pali dok ne nastanu žar i dim.

Pri otvaranju LR košnice lagano se pod poklopac upuše dim, potom se po okvirima na kojima su pčele, puhne dim s vrška žara na rogozu, dok pčele ne pobegnu u dubinu košnice. Nakon toga se batok položi po okvirima gdje pčele želeći van.

U proljeće je dovoljno raditi tankim batokom, tj. dok su pčele mirnije. Kada nema paše ili pred jesen, pčele se jače brane i jače napadaju. Tada je potrebno zapaliti dva bato-

ka, i to deblja, kako bi s više strana dolazio dim.

Batok je vrlo primjenjiv kod letimičnih pregleda, kod uklanjanja pčela sa skupljača peluda, i pri tjeranju roja u košnicu. Brže ga se zapali nego dimilicu, ali ga u nju ne valja stavljati je ne zaguši.

Najveća prednost batoka u odnosu na dimilicu jest što neprestano pomalo dimi dok pčelar radi.

MEDONOSNO BILJE

U susret pčelinjim pašama u srpnju i kolovozu

Suncokret (*Helianthus annus*) je svima dobro poznata biljka u ljariču, koja kad zamedi, predstavlja značajnu pčelinju pašu.

Suncokret je jednogodišnja biljka koja može dosegnuti visinu i do četiri metra. Listovi su krupni, pojedinačni, s dugim drškama i sročili. Na biljci se obično razvije 20-25 listova, a na vrhu je velika žuta cvjetna glavica.

Suncokret (*Helianthus Annus*)

Smatra se da suncokret potječe iz Meksika. Indijanci iz Sjeverne, Srednje i Južne Amerike od svih vrsta sjemena najviše su cijenili sjeme suncokreta. Tako je ta biljka postala simbolom boga Sunca, jer u rano jutro svoje cvjetove okreće prema suncu koje se rađa, prema čemu je i dobio ime. Španjolci su sjeme suncokreta donijeli u Europu 1504. godine. Tek je 1830. utvrđeno da ima puno više od lijepog izgleda, kada su u Saratovu u Rusiji prvi su put iz sjemena te biljke iscijedili ulje.

Suncokretovi cvjetovi pružaju pčelama u povoljnim godinama obilje nektara i peluda. Cvjeta početkom srpnja, i to 20 dana, a na područjima gdje postoje razlike u vremenu zasijavanja, omogućuje pčelama pašu i mjesec dana. Najviše izlučuje nektara tijekom toplih i dana s jutarnjom rosom, pri temperaturi od 24-30°C. Dobro je da pred samu cvatnju pokisne. Na jednoj biljci može biti i do 1.500 cvjetova, od kojih prvi daju najviše nektara. Najprije se otvore i mede krajnji cvjetovi, a središnji tek nakon 5-6 dana. Na svim vrstama zemljišta ne medi jednak, što ovisi i o sorti sjeme. Medenju smeta jaka suša i

Prinos meda po hektaru suncokreta može biti i preko 250 kg.

česti pljuskovi. U povoljnim uvjetima snažne zajednice mogu dati i više od 30 kg meda. Zbog smole koju izlučuju neke sorte suncokreta, pčelinje zajednice na suncokretovoj paši obično oslabe, pa se savjetuje preseliti pčele na područja gdje ima livadne paše.

Med od suncokreta je jantarno žut, prepoznatljiva mirisa i okusa. Brzo se kristalizira u srednje krupne kristale. Blagotvorno djeluje na dišni sustav, a zbog jedinstvenih sastojaka, regulira razine masnih kiselina u organizmu.

Rodu **metvica** (*Mentha, L.*) pripada više vrsta, varijeteta i kri-

MEDONOSNO BILJE

žanaca. Iako se metvice međusobno po izgledu jako razlikuju, svima je zajednički intenzivan miris. Za pčelarstvo najveću važnost ima **barska metvica**, odnosno konjski bosiljak (*Mentha pulegium L.*), kako ga još zovu u narodu. Najčešće ga se nalazi na poplavnim i drugim vlažnim terenima uz rijeke i bare. Najveće površine metvice nalaze se na Lonjskom polju i Mokrom

Metvica (*Mentha Pulegium L.*)

polju kod Novske. Zbog sve češćih regulacija vodenih tokova i poplavnih područja, smanjuju se i područja pod metvincom.

Iz jednog korijena svake godine izraste po više zeljastih stabljika, visokih do 50 cm. Listovi su naizmjence smješteni, usko jajasti, na rubovima malo nazubljeni. U gornjoj polovici stabljike uazućima listova smješteni su plavoljubičasti cvjetići. Prinosi na metvici kreću se 3-5 kg po danu, dok je cijeli unos po sezoni 30-40 kg. Budući da je nektar metvice tekuć, odnosno sadržava veću količinu vode, pčele moraju veliki dio provjetriti tako da na kraju za vrcanje ostane 10-15 kg meda.

Metvica cvate od srpnja do listopada. U sušnim godinama procvate već na početku srpnja i ocvate za 20-30 dana. Smatra se da je povoljnije da medenje počne što ranije u ljeti. Ona, kao i druge barske biljke, za-

htijeva puno vlage i topline, a površina tla treba biti suha. Najbolje medi za topnih noći bogati rosom.

Med metvice je tamnocrvene boje. Ima vrlo jak miris i intenzivan slatko-kiselkast okus. Brzo se kristalizira, pri čemu mijenja boju u tamnožutu.

Pripremio: Vedran Lesjak

Metvica (*Mentha Pulegium L.*)

DOPISI

Otkriven je feromon koji utječe na odrastanje pčela

Nedavno istraživanje otkrilo je tajnu kemijskih tvari koje daju starijim pčelama mogućnost da zadrže mlade pčele da se bave poslovima odgajanja u košnici.

Feromon koji je bilo teško otkriti objašnjava pojavu koju je prije 12 godina objavio Zachary Huang sa Sveučilišta Michigan, da starije pčele nekako djeluju na mlade pčele odgajateljice u košnici, zadržavajući ih unutra dok ne odrastu i postanu spremnije za let.

Rad koji je objasnio kemijsku regulaciju - "Regulacija ponašanja odrastanja kod pčela pomoću novog feromona s dugotrajnim djelovanjem" - objavljen je u Proceedings of the National Academy of Science Biological Sciences, Population Biology, Early Edition.

"Da ih starije pčele ne nadziru, mlade bi mogle prebrzo odrasti", rekao je Huang. "To je slično kao kod ljudi; trebate odrasle da paze mlade, čak i kad su mlađi psihički dovoljno odrasli da budu samostalni. Sad znamo kako to i funkcioniра."

Huang je radio sa stručnjacima iz SAD-a, Francuske i Kanade

koji su nastojali objasniti kako pčele postižu stalnu ravnotežu između onih koje izlaze skup-

Zachary Huang

Pčela radilica hrani više pčela istodobno (na slici). Dugo se smatralo da pčelinja hranidba, osim hrane, uključuje i izmjenu komunikacijskih tvari. Izvještaj objavljen u Proceedings of the National Academy of Science prvo je otkriće feromona s dugotrajnim djelovanjem, koji proizvode odrasle pčele radilice, a smatra se da se prenosi izmjenom hrane.

Ijati nektar i pelud i stražarica, te onih koje ostaju u košnici hraniti ličinke. Huang je zapisao kako tu ravnotežu održavaju starije pčele, koje obično žive pet tjedna, a glavninu svojeg života, od jednog do tri tjedna, provedu kao letačice.

Istraživanje je pokazalo da ako u košnici nema dovoljno odraslih pčela, mlade pčele odrastaju i postaju skupljačice. Ako su odrasle pčele zadržane u košnici dulje nego je to uobičajeno, primjerice zbog kiše, mlade će pčele odrasti, ali će i dalje biti uz leđo.

Uvijek se postavlja pitanje, zašto? Feromoni su kemijska tvar koju proizvode životinje, kukci i ljudi. Neki feromoni imaju trenutni učinak, te brzo djeluju na promjenu ponašanja, kao što su oni koji uzrokuju seksualnu privlačnost.

gačiji feromon, nazvan feromon s dugotrajnim učinkom.

Pčele skupljačice stvaraju etil oleat dok lete u potrazi za hranom, ali ga ne probavljaju. Skupljačice sa tom kemijskom tvari hrane mlade radilice, a etil oleat ih sprečava da odrastu, što je slično kao da pazite mlađu braću ili sestre.

Kako starije pčele umiru, nema više kemijske tvari za prehranu odgajateljica. Nedostatkom etil oleata mlade pčele odrastaju u skupljačice.

”To nam daje potpunu predodžbu o tome kako funkcioniра pčelinja zajednica,“ rekao je Gene Robinson, G. William Arends profesor biologije i direktor neuroznanstvenog programa na Sveučilištu Illinois. Najdobjavljenije u pčelinjoj zajednici jest mogućnost odgovora na promjenljive uvjete i prilagodba podjele rada. Kada razmislite o takvoj prilagodljivosti, odmah pomislite, tko je glavni? Mnogi znanstvenici i inženjeri zadivljeni su ovim decentraliziranim donošenjem odluka.

Huang je rekao kako sustav ima smisla za zdravlje košnice. Mlade pčele, u prva dva do tri tjedna života, biološki su bolje za uzgoj legla, zahvaljujući jednom proteinu. Pčele koje izadu preranovano, nisu dobri navigatori i riskiraju da umru prije vremena.

„Naša ideja nikad nije pobijena, ali me nedostatak mehanizma dovodio do ludila,“ objašnjava Huang. „Sada znamo specifičnu kemijsku tvar koja nadzire ponašanje pčela za dobrobit čitave zajednice.“

Uz Huang i Robinsona, autori dokumentiranog djela istraživanja jesu Isabelle Leoncini, Yves Le Conte, Didier Crauser, Guy Costagliola i Jean-Marc Becard s Nacionalnog instituta za poljoprivredna istraživanja iz Avignona u Francuskoj, Mianwei Wang, Erica Pletter i Keith Slessor sa Sveučilišta Simon Fraser iz Burnabya u Kanadi, te Amy Toth sa Sveučilišta Illinois.

Istraživanje je financirao Nacionalni institut za zdravlje. Huangovo istraživanje pomogla je i Michigenska postaja za poljoprivredna istraživanja.

Preneseno s internetske stranice:
<http://www.cyberbee.net/>

*S engleskog preveo:
Vedran Lesjak*

Slijepa djeca na pčelinjaku

Već vas «vidim» kako se pitate - što će slijepi, pa još djeca na pčelinjaku? No, i ja bih mogao postaviti nekoliko pitanja. Koliko ste puta zastali na pčelinjaku osluškujući zvukove koje proizvode užurbane radilice koje nastoje košnice napuniti medom? Koliko ste puta, u predvečerje omirisali zrak na pčelinjaku te osjetivši miris meda i voska, zadovoljno protrljali ruke jer su vaše skupljačice imale uspješan dan? A koliko ste puta, na pipi vrcalice, umočili prst u med kako biste ga kušali uvjereni da je u tom trenutku najpotpunija?

O tome do sada vjerojatno niste razmišljali, no gotovo svaki pred-

met, biće ili pojva imaju svoj auditivni, olfaktorni i gustativni potpis. Možda to baš i ne primjećujete, ali slijede osobe primjećuju; one žive u svijetu zvukova, mirisa i okusa. Važno im je prepoznavati ih i razlikovati, a to je jedan od razloga da smo ih doveli na pčelinjak.

Susret je počeo degustacijom različitih vrsta meda i razgovorom o njima. Svi sudionici odjenuli su pčelarske bluze i rukavice te otišli na pčelinjak da iz neposredne blizine čuju zvukove pčela koje poljeću i doljeću u košnice. Svaki od naših hostiju prislonio je uho na stražnju stranu košnice slušali su i zvukove koje u košnici proizvode pčele. Mirisali su zrak i pokušavali prepoznati miris meda i voska u njemu.

Taktilno razgledavanje.
(Foto: Goranka Priljeva)

Nakon toga pčelar im je objasnio osnovne pčelarske pojmove: pčelinja zajednica, pčelinjak, košnica, medonosno bilje, nektar, pelud, propolis,... Govorio je o pčelinjoj kući - košnici i pokazao neke njezine primjere: dubinu, pletaru i modernu košnicu - LR nastavljaču. Dok su ih taktilno razgledavali, pčelar je govorio o pogodnostima i nedostatcima svake od njih. Posebnu pozornost posvetio je LR košnici kao najmodernejoj i najčešće upotrebljavanoj. Oipali su sve njezine dijelove: podnjaču, nastavke, okvire, matičnu rešetku, hranilicu, bježalicu, poklopac i krov. U rukama su imali i okvire u svim fazama: sastavljeni okvir, okvir s uvućenom žicom, okvir sa satnom osnovom i okvir s izgrađenim praznim saćem. Upoznali su i ostali pčelarski pribor: dimilicu, pčelarsko dljeto i metlicu, a pčelar im je govorio čemu služe. Nakon toga otišli su u pčelarsku radionicu kako bi se obavijestili o postupku vrcanja. Taktilno su prepoznali saće koje je otvoreno i ono koje je poklopljeno. Slijedilo je vrcanje meda, što je oduševilo naše posjetitelje i svaki se htio okušati u okretanju vrcalice. Dok

Vrcanje meda je izazvalo najveće ushićenje i svatko, ma koliko malen bio, morao je probati pokrenuti vrcalicu i cuti mednu kišu kako udara o njezine stijenke. (Foto: Goranka Priljeva)

su vrcali, na pipi vrcalice kušali su posve svjež med. Pčelar im je ispričao i kakav je daljnji put meda do polica u trgovinama.

I na kraju druženja ponovno je organizirana degustacija, no ovaj put, primjereno dobi posjetitelja, ponuđeni su medni kolači. Na odlasku je svaki sudionik, kao

sjećanje na novostečene spoznaje, dobio paketić s uzorcima pet sorti meda karakterističnih za kraj u kojem žive, svijeću od voska, suvenir "Petrinjski med" i kolače od meda. Svi pčelinji proizvodi označeni su i pismom za slijepu.

Osim slijepu djece, iz Udruge slijepih, kojima je projekt bio i namijenjen, stjecajem sretnih okolnosti, u njega su se uključila i slijepa djeca koja su u organizaciji udruge Grad sunca iz Zagreba i Dječjeg istraživačkog centra «Petrinčića» boravili u Prnjavoru Čuntičkom.

Eto, uvjerili ste se da i slijepi, pogotovo slijepa djeca, imaju što raditi na pčelinjaku. Ako u vašem mjestu postoji njihova udruga, a vi imate malo vremena i nešto dobre volje, javite im se i pozovite ih na svoj pčelinjak. Bit će vam zahvalni i učinit će vas sretnim.

Đuro Priljeva

Projekt: Zvukovi, mirisi i okusi pčelinjaka

Udruga slijepih, koja okuplja oko 150 slijepih osoba iz 14 gradova i općina Sisačko-moslavačke županije, još 2005. prihvatile je projekt Zvukovi, mirisi i okusi pčelinjaka, autora Đure Priljeve. Taj je projekt kao značajan za život slijepih osoba i njihovo uključivanje u život lokalne zajednice prepoznalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te je odobreno njegovo financiranje. Proveden je u Petrinji na pčelinjaku obitelji Priljeva 23. travnja i 13. svibnja 2006. Pčelinjak je posjetilo 11-ero djece od 2. do 7. razreda osnovne škole.

Projektom se željela povećati kvaliteta obrazovanja slijepu djece. Nastojalo se također omogućiti im pristup izvorima znanja i kulture koji su im nedostupni te, na njima prihvatljiv način pomoći da spoznaju ponuđeni sadržaj i time prošire znanje s područja prirodopisa i biologije.

Osim očite koristi u obrazovanju slijepu djece, projektom su postignuti i drugi, možda i važniji, ciljevi. Prvenstveno je to uvođenje slijepu djece u društvo i svakodnevni život, što je jedna je od najtežih zadaća roditelja i svih koji sudjeluju u razvoju djeteta, bilo da su to učitelji, psiholozi, defektolazi,...

Izumi iz Slavonije

U sklopu proljetnog sajma na Pampasu u Osijeku održano je međunarodno ocjenjivanje izuma „Budi uzor - 2006“. Mnogobrojni izumitelji stigli su iz 5 država. Gospodin Milan Kramer i ja, Željko Dalić predstavili smo se svojim proizvodima.

Gospodin Kramer je izlagao propolis u listićima, a ja liker od cvjetnog praha „Pelud“. Inače, izlaganje i zaštitu inovacije organizirao je Tehnologiski razvojni centar veoma uspješno i profesionalno, čime sam ugodno iznenaden. Moj proizvod, „Pelud“, zamišljen je tako da poveća potrošnju cvjetnog praha koja je u Hrvatskoj iznimno mala. Zbog nebrige nas pčelara da građane, kao potrošače, obavijestimo i produčimo o našim proizvodima, pčelinji proizvodi slabo se konzumiraju. Stoga sam od cvjetnog praha i meda pokušao proizvesti piće koje bi trebalo biti nadogradnja tih visokovrijednih namir-

nica. Samo izlaganje je pomoglo i u tom smislu da sam pozvan u Mađarsku i Sloveniju na slične skupove. Svoje izlaganje najavio sam Tehnologiskom razvojnom centru i za iduću godinu s novim izumima, jer su me uvjerili da se i kod nas može odraditi posao bez „babe i stričeva“.

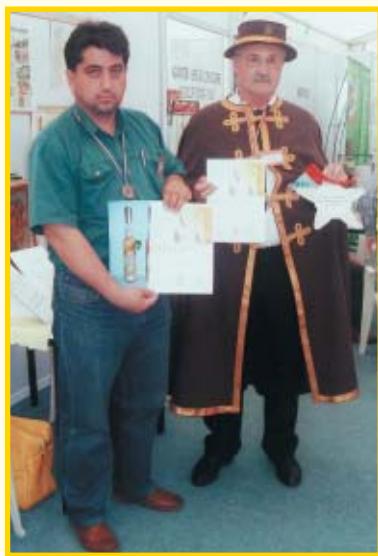
Željko Dalić

Kako sam počeo pčelariti

Prije pedeset i više godina, kao dječak koji još nije išao u školu, promatrao sam susjeda Juru kako radi neke čudne stvari oko slamnatih „kutija“, iz kojih su izlazile neke „muhe“, kojih smo se svih bojali jer su jako grizle kada bismo im se približili. Najviše mi je ostalo u sjećanju kako je rukama uzimao kravlju balegu i njome premazivao čudne kutije. Te su kutije bile na zidu drvene

kuće na nekoj polici, natkrivene starim crjepovima. Na jesen su „muhe“ tjerali iz kutija, a poslijе sam doznao da su to košnice pletare, a „muhe“ su zapravo rojevi pčela. Na jedan štap su zavezali stare krpe, zapalili ih, stavili ispred košnica, te tako dimili pčele, koje su padale iz pletara. Naš Jura je rekao da „duši“ pčele, kako bi mogao uzeti med sa saćem iz pletare. Nama djeci davao je po komadić saća da ga žvačemo, a ja sam se uviјek sjetio njegovih ruku zamazanih kravljom balegom. Na kraju je okus meda uviјek prevladao sliku premazivanja košnice, te sam med ipak s užitkom pojeo. Sjećam se svega toga živo, i sretan sam što med jedemo iz čistih košnica i što ne „dušimo“ pčele.

Jedne godine, dok sam radio oko kuće, spustio se roj pčela na živicu preko puta moje kuće. Pozvao me susjed da pogledamo što treba napraviti s tim rojem, iako obojica o tome nismo imali pojma. Brzo sam se snašao tako

Željko Dalić (lijevo) i Milan Kramer (desno).

Ostaci nekadašnjeg načina pčelarenja.

što sam otrčao do susjede, koja je još imala košnice na zidu. Kada je „otisao“ Jura, otiše su i pčele, jer nitko drugi više nije pčelario. Posudio sam jednu pletaru, postavio je iznad roja, i sjetio se načina pčelarenja pokojnog Jure. Stavio sam krpu na kolac, zapalio je i lagano dimio ispod pčela. Pčele su se počele povlačiti u pletaru, ali mojem je veselju brzo došao kraj, jer su pčele počele izlaziti van. Tada sam primijenio susjedovu tehniku i lupao po staroj motiki čekićem. Time sam pčele uspio zaustaviti da ne odlete. Tada mi je susjeda rekla da pletaru iznutra natrljam dračem koji se zove vratitić, a kojega je bilo u izobilju. Nakon toga postupka pčele sam uspio spremiti u pletaru.

Poslije toga počeo sam izradivati nastavke i okvire, i tako sam počeo pčelariti iz ljubavi prema divnim stvorenjima - pčelama. Kao i u svakom poslu, bilo je

i uspona i padova, jer se zbog zaposlenosti, a i zdravstvenih problema nisam uvijek uspio posvetiti pčelama koliko je trebalo. Sada se sve stabiliziralo te uživam u prekrasnom hobiju.

Najviše sam bio razočaran nabavkom matica u trgovinama pčelarskom opremom ili kod nekih poznatih pčelara. Od kada se naš kolega, gospodin Križ Josip počeo baviti uzgojem i selekcijom matica, matice nabavljaju od njega. Ja ne selim pčele, no primjećujem da postižu bolji unos meda, a i same pčele su mirne i krupnije.

Nikola Rustan

da je veliki problem zimsko uginuće pčela. Uvjeren sam da je taj problem i ozbiljniji nego što se govori. Vrijeme je postalo čudno i ne znamo kad je zapravo zima, a kada proljeće. Sve se nekako poremetilo. Pčelama je potrebna prava zima, a snijeg evo pada i krajem svibnja.

Ja zapravo ne bih o tome gdje nas svrbi nego kako da se počešemo. Stoga mislim da ako poljoprivrednici u svijetu mogu osigurati svoju investiciju, ne vidim zašto i mi to ne bismo mogli učiniti. Osiguravajuće kuće i egzistiraju na takvima poslovinama. Smatram da bi naš Savez trebao raspisati natječaj za najpovoljnijeg osiguravatelja na razini države. Sklopio bi se ugovor o suradnji, i preciziralo bi se koliko je to novca po zajednici na godinu. U proljeće treba utvrditi uginuće, a osiguranje plaća štetu. Smatram da ovu zamisao treba razraditi, a pčelari

Naša posla

Razgovarajući s pčelarima o protekłom razdoblju, zaključili smo

MEDO - FLOR

• PROIZVODNJA I PRODAJA PČELINJIH PROIZVODA •

ZAGREB - HRVATSKA, 10253 DRAGONOŽEC, Donji Dragonožec 108,
Tel./Fax: 01/6250-173, 01/6215-057, GSM: 098/218-261, e-mail: medo-flor@zg.htnet.hr

Nudimo dugoročnu i korektnu suradnju kod otkupa isključivo kvalitetnih pčelinjih proizvoda:

MED - PROPOLIS - CVJETNI PRAH - MATIČNU MLIJEĆ

Kontakt osoba: Antun Fanuko

Medno!

koji žele osiguranje, dogovaraju posao. Oni koji ga ne žele, ulaze u zimu kao i dosad. Na ovaj bi način pčelari u priobalju mogli lijepo zaraditi radeći paketne rojeve i matice.

Drugi je problem ocjenjivanje meda. Vidio sam da imamo školovane ocjenjivače za vino, kulen, kobasicu, rakiju. Ne znam zašto mi ne bismo osnovali školu za organoleptičko ocjenjivanje meda. Pola dosadašnjeg ocjenjivanja meda radila su gospoda koja znaju tek toliko da je med sladak i da je dobar pčelinji proizvod. Stoga evo teme za razmišljanje gospodi koja pravi pčelarske akademije, a od košnica nemaju ni oplođnjak. Gospodo draga, pokrenite se, nije sve u slikanju.

Željko Dalić

svojem pčelinjaku pokazao pčelar i pčelarski inovator Josip Špoljarić. Bilo je pitanja, prijedloga i savjeta, no praktičan prikaz nikoga nije ostavio ravnodušnim, pa je čak bilo i onih koji su s čudenjem gledali spretne pokrete našeg domaćina. Tijekom druženja Joža nam je pokazao da nije samo vrstan pčelar, nego i dobar poznavatelj povijesti ovog kraja. Završetak možete naslutiti. Uz predjelo sastavljeno od specijaliteta toga kraja, poslužen je i pečeni odojak. Uz neprestano škljocanje fotoaparata kolege Zovka, susret se nastavio do kasnog poslijepodneva, uz šalu i dosjetke prisutnih.

Ovakve susrete i ugodna druženja treba i ubuduće organizirati, zaključili su svi prisutni, a tema u pčelarstvu ima u izobilju.

Slavko Ivković

Za uspješno pčelarenje

Od 2005. godine stanje u pčelarstvu jako se pogoršalo, jer su cijene meda pale znatno ispod razine za dohodovno pčelarenje. Cijene meda su sramotno niske u usporedbi s dvije prethodne godine, a istodobno su maloprodajne cijene ostale kakve su bile. Cijene reproduktivnog materijala ostale su iste ili su neznatno više. Tako pčelarima ne preostaje ništa drugo nego boriti se za visoke prinose i snalaziti se u potrazi za kupcima koji su voljni platiti kunu više. Otkupljavači se tuže na sivu trgovinu, kao da nisu svjesni da su baš oni krivi što pčelari prodaju svoje proizvode onima koji bolje plate. Guraju nas u sivu ekonomiju. Dakle, pčelarima ostaje boriti se za visoke prinose, kako bi pčelarenje bilo isplativo.

Ugodno i korisno

Da u pčelarstvu nije baš sve crno pokušali su, a i uspjeli dokazati članovi Pčelarskog društava „Matica“ iz Zeline, te članovi pčelarskih društava „Zagreb“ i „Propolis“ iz Zagreba.

Na inicijativu članova PU „Matica“ okupilo se četrdesetak pčelara iz spomenutih udruga na prekrasnim obroncima Moslovačke gore u selu Staroj Marći.

Povod okupljanju bila je želja da se poboljša tehnologija pčelarenja, ili točnije „da se poveća prinos sprečavanjem rojenja“. Zorno prikazivanje formiranja pčelinje zajednice prije bagremove paše prisutnima je na

Druženje pčelara na pčelinjaku Josipa Špoljarića (Foto: G. Zovko)

Da bi se ostvarili visoki prinosi, postoji nekoliko faktora, a to su medonosne pčelinje paše, povoljno vrijeme, dovoljno prostrane košnice i jake zajednice. Pod selenjem podrazumijevamo odlazak na sve pčelinje paše koje se nalaze na našim prostorima i dolazak na pčelinju pašu na vrijeme. Kašnjenje na pčelinju pašu polovično je rješenje u prinosu meda, a troškovi ostaju isti. Također treba voditi računa o vrsti pčelinje paše, a to bi za naše kontinentalne uvjete izgledalo ovako. Prvo seljenje na ovim područjima je uljena repica, nakon nje, oko 20. svibnja, bagrem. Ovdje ima kolebanja za nekoliko dana, ovisno o tome kakva je vegetacija nakon zime. Nakon bagrema dolazi amorfa ili bagremac. Smatram da je bolje seliti na kasni bagrem u Baniju, Kordun ili u dijelove Gorskog kotara, a to je ujedno i selidba na pitomi kesten ili lipu. Na pojedinim lokacijama nalaze se lipa i kesten koji cvatu u isto vrijeme. Nakon tih paša slijedi odlazak na suncokret. Smatram da je puno bolje seliti na lipicu.

Med od crnogorice kristalizira se za par dana.

162

Hrvatska pčela

To je pčelinja paša koja se nalazi na Velikoj i Maloj kapeli, a koja do sada nije baš posjećivana, osim na područjima oko Bjelolasice, kamo masovno dolaze pčelari iz Istre. Med od lipice znatno je kvalitetniji nego sunčokretov, i obilnije medi. Lipica je biljka polukrša, a vrlo je raširena i na drugim područjima, osim na Velikoj i Maloj kapeli. Nalazio sam je uz cestu Karlovac – Zadar, na područjima sela Blagaj, Bročanac, kao i oko Gospića, te Donje i Gornje Dubrave u Lici. Da li je to pravo ime za tu biljku, nisam siguran, jer nije uvrštena u popis medonosnog bilja, a ja naziv navodim kako sam čuo od mještana na područjima gdje se biljka nalazi. Raste u povoljnim godinama do pola metra visoko. Medi 5-6 kg na dan, a njezin med spada u visokokvalitetne vrste.

U pašne prilike treba svakako uvrstiti bjelogoričnu i crnogoričnu pašu. Bjelogorična je paša često obilna u posavskim, banijskim i djelomice slavonskim šumama. Obilazeći navedene šume, nailazio

sam na potpuno masno raslinje ispod hrasova, a na lišću su se nalazile kapljice veličine pšeničnog zrna. Za povoljnog vremena paša meduna bjelogorice traje dugo, i više od mjesec dana. Međutim, ako je vrijeme iznimno toplo, s južnim strujanjem, a noću ne ma rose, dnevni prinosi se znatno smanjuju i prijeti opasnost da padnu na minimum. Medenje prekidaju pljuskovi, nakon kojih je ono upitno. Med od bjelogorice je tamnije boje, ali ni približno toliko kao med od crnogorice. Spada u visokokvalitetne vrste i ne kristalizira se kao med od crnogorice, ali se ipak kristalizira brže od livađnog meda.

Crnogorični medun nalazi se u crnogoričnim šumama, na boru, jeli, smrekama i manje na arišu. Na kojim predjelima medi, treba utvrditi prije selidbe. Ja sam nekoliko puta selio na područje Modruša, na obronke Velike kapele. Na našim prostorima medun se pojavljuvao često, a ako su noći s obilnom rosom i bez južnog vjetra, unosi su bili

Uljana repica - prva jača paša u kontinentalnom djelu zemlje.

od 5 do 6 kg. Međutim, i ovdje se javlja problem suhog i vjetrovitog vremena i čestih ljetnih pljuskova. U slučaju obilne kiše medun se pojavljuje tek nakon nekoliko dana. Još jedan, poma-lo čudan problem jest da nakon određenog vremena, najviše nakon trećeg vrcanja, pašu obavezno treba napustiti, jer pčelinje zajednice oslabi zbog nedostatka peluda. Pčele potpuno pocrne uslijed gubitka dlačica koje izgube provlačeći se između iglica crnogorice, te valja svakako potražiti livadnu pašu.

Tijekom medenja, pčele dio meda skladište u plodište, a ako bi se tu našle velike količine, postoji opasnost da se medun kristalizira, na čemu zimovanje nije moguće. Naime, medun crnogorice kristalizira se već nakon desetak dana, i ako ne bi bio izvrcan, to se više jednostavno ne bi moglo učiniti. Dnevni unos iako je vrijeme povoljno, kreću se od 5 do 6 kg. Budući da je medun gust, u njemu nema vode i pčele tijekom noći izventiliraju veoma malo ili ništa, dakle sve unesene količine ostaju u košnici, te je potrebno

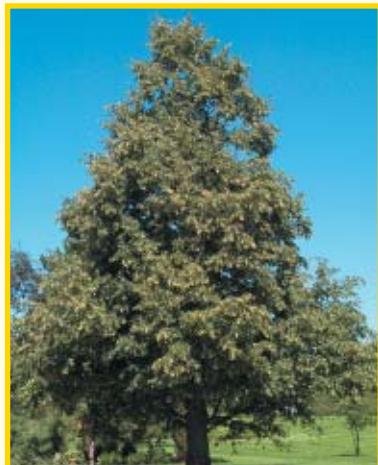
uneseni medun izvrcati nakon 5 do 6 dana. Posebno povoljne godine mogu omogućiti obilno lučenje meduna i na oko dva mjeseca, ali, kako sam naveo, nakon najviše četri vrcanja treba preseliti pčele na livadnu pašu, kako bi se plodište popunilo plodom.

Također treba spomenuti pašu na suncokretu kojega ima dovoljno u Slavoniji, Moslavini, Posavini te na raznim drugim lokacijama. Za ovu pčelinju pašu pčelari bi nužno trebali poznavati pojedine lokacije, jer nije svejedno izraste li suncokret jedan metar ili znatno više, a što je viši i bujniji, daje veće prinose. Treba biti vrlo oprezan tijekom vrcanja meda od suncokreta, jer postoji velika opasnost od grabeža. Med od suncokreta spađa u lošije vrste, brzo se kristalizira i to u vrlo krupne kristale, čak znatno veće od uljene repice.

Ovdje bi pašne prilike trebalo završiti pašom vrieska, lat. *Satureia sp.*. Vriesak je grmolika biljka s malim, pomalo oštrim listićima i bijelim ili plavim cvjetišćima. Velike površine pod

plavim vrieskom nalaze se u Lici iza Udbine, kod Klapavice, Bruvna i Mazina te na još nekim područjima. Bijeli se vriesak nalazi na Velebitu, Dinari, Kamešnici, još nekim planinama i pojedinim otocima. To je isključivo biljka krša i gdje ima imalo plodne zemlje, vriesak nestaje. Valja napomenuti da plavi vriesak ni izdaleka nedaje prijene kakve daje bijeli vriesak. Selidba na pašu bijelog vrieska ima povoljne uvjete za smještaj vozila, jer se sve takve paše nalaze na tvrdom zemljiju.

Ovdje nužno treba reći da pojam tvrdog terena može biti vrlo relativan, što potvrđuje situacija u kojoj su se našla četvorica pčelara na paši crnogorice u mjestu Kupjaku u Gorskom kotaru. Kada je trebalo napustiti to mjesto autobusima, tri su autobusa izašla na cestu bez problema, a četvrti su dva autobusa izvlačila cijelu noć. Pčelari su lopatama odbacivali blato koje je autobus gurao pred sobom, pa je izvlačenje trajalo do zore, a livada na kojoj su se nalazila vozila s pčelama bila je preorana.

Cvatnja i kestena često se poklapa.

Obronci Dinare bogati su bijelim vrieskom.

U Hrvatskoj pčeli br. 1, 2006. godina, pčelar Branimir Šošić opisao je faceliju u članku pod naslovom „Sijao sam faceliju“. Opisao je medenje, ali nije imao povoljno vrijeme, pa je pravi rezultat izostao. Nepovoljno vrijeme ne bi nikoga trebalo obeshrabriti, jer takvo vrijeme pati svaku pčelarsku pašu. Svaká seoba pčela na pašu, pucanj je u prazno, gdje su sigurni samo troškovi i razni rizici.

Osim opisanih, selenjem nastaju i rizici namjernog trovanja. Naime, svugdje gdje postavimo pčelinjak, postoji rizik da će pčele nekome smetati. Tako su pčelari ma iz Petrinje pčele bile otrovane zaprašivanjem kroz letu u košnici. To se dogodilo u selu Brezovo polje koje se nalazi na cesti Petrinja, Glina, Dvor na Uni. U istom selu mještani su poskidali svu signalizaciju na svim autobusima. U mjestu Staroj Kršlji kod Rakovice, koje se nalazi prije Plitvičkih jezera pčelaru iz Petrinje izrezane su gume na vozilu. Ja sam imao spor s jednim seljakom iz sela Čigoća, jer mu je u blizini mojega i voziла jednog Petrinjca uginula kobila. Mr. Zvonimir Šver je platio kada su uginula dva konja. Dakle, i o tome treba voditi računa prilikom seobe i postavljanja pčelinjaka.

Poštovani pčelari, sve ovo napisao sam na temelju dugogodišnjeg bavljenja pčelarstvom. Ništa nisam dodao ni uljepšao, nego sam opisao kako sam pojedine slučajeve doživio.

Oprostite što nisam prije u tekstu spomenuo problem s medvjedima. To mi se dogodilo u Lici, u mjestu Klapavicama, kada smo pčele selili utovarom –

istovarom. Cijelu smo noć ložili vatu i bacali na medvjeda drva i žeravicu. Nekoliko puta je medvjed potjeran, ali nije odustajao, jer je u konačnom napadu prednjim šapama ugrabilo košnicu i s njom pobegao u šumu. Košnicu je razbio, jer smo jasno čuli tup udarac. Kada smo u jutro pošli vidjeti što je ostalo, našli smo komade košnice, a od saća i pčela nije ostalo ništa. Ja sam imao pušku i pucao sam u zrak, ali bez rezultata. Mještani su nas upozorili da ako ubijemo medvjeda, da ćemo ga morati i platiti, a cijena je tada bila 12.000 maraka. Dakle, medvjed je, iako je počinio štetu bio zaštićen, i mi nismo imali pravo na odštetu.

Valentin Šipuš

14 prijedloga za jednostavnije vrcanje

Sljedeća upute trebaju pomoći pčelarima koji nemaju odgovarajuće prostorije ni opremu za vrcanje meda. Svaki pčelar početnik, pogotovo ako nema novaca da si nabavi kompletну opremu, suočit će se sa sličnim problemima. Ova rješenja samo će dopuniti znanje iz knjiga, koje stanje prikazuju kao lako i jednostavno. Mnogi pčelari, među njima i ja, stekli smo znanje na teži način, metodom pokušaja i pogrešaka. Mnogim iskusnijim pčelarima ove će upute izmamiti podsmijeh, i njima vjerojatno ti problemi ne izgledaju veliki, ali nemojte zaboraviti, i vi ste jedanput bili početnici. Mnogi pčelari bave se velikom prob-

lemima, i pišu kako ih riješiti, ali nitko nije dao konkretna rješenja kako vrcanje olakšati sa što manje investicija. Nadam se da će ovih nekoliko ponuđenih rješenja barem nekome olakšati dan zbog kojeg svi i pčelarimo.

1. Med je ljepljiv. Svaki predmet i mjesto koje ćete primiti i dotaknuti tijekom vrcanja postaju ljepljivi, a hodanjem raznosite med na sve strane.

Iz tog tazloga uvijek pri ruci trebate imati posudu s vodom i ručnik da nakon pranja obrišete ruke, te krpu za obrisati noge. Prije vrcanja pripremite sve što mislite da će vam zatrebatiti. Garaža ili podrum obično su vam puno bolja mjesta za vrcanje nego kuhinja, ali pod uvjetom da su čisti.

2. Pčele vole svjetlo. Najvjerojatnije ćete u prostoriju za vrcanje u nastavcima s medom unijeti i nešto pčela. Te će pčele biti zbunjene te će nastojati letjeti prema prozoru ili nekom drugom izvoru svjetla (rasvjeta). Da biste ih se riješili, dovoljno je da imate mali otvor na vrhu prozora da one mogu izaći i vratiti se u svoje košnice ako su u blizini; ili povremeno nakratko otvarajte prozor te puštajte pčele van. Savjetujem vam također da ne vrcate izravno ispod žaruљe u prostoriji. Iako je ondje vidljivost najbolja, dogodit će se da ćete imati pčele za vratom. To govorim iz vlastitog iskustva.

3. Kada nema prirodne paše, prijeti opasnost od grabeži. Pčele iz susjedstva namamljene mirisom meda nastojat će ući u prostoriju za vrcanje. Ako uđu, teško ćete ih se riješiti prije mraka, kada će se napokon vratiti u

košnice. Budite oprezni, takva grabež može se proširiti i na košnice. Iz tog razloga vrcanje treba obavljati u zatvorenoj i zasjenjenoj prostoriji.

4. Pčele izvan košnice uglavnom ne napadaju. Pčele unesene u nastavcima u prostoriju za vrcanje normalno su vrlo mirne, jer su to najčešće skupljačice ili mlade pčele, a ne stražarice. Ipak, ubost će vas ako ih slučajno prignječite pri vađenju okvira iz nastavka. Zato, pripazite malo.

5. Kućanske potrepštine poslužit će kao odlična zamjena za pravu pčelarsku opremu. Ako pčelarite tek kratko vrijeme i to s manjim brojem zajednica a niste sigurni kako ćete uspješno pčelariti, pokušajte kupiti što manje skupe opreme. Rješenje za to svatko će vjerojatno naći u svojoj kući. Kao nož za otklapanje saća dobro može poslužiti svaki dugi i tanki nož. Neki pčelari fenom za skidanje boje ili „brenerom“ tope poklopace. Iz iskustva znam da to s topnjem poklopaca funkcioniра, ali samo na mladom saću koje je tek izgrađeno i poklopljeno. Za skupa dvostruka cjedila za pročjeđivanje meda lako ćete naći zamjenu. Kvalitetno će vam poslužiti svako kuhinjsko cjedilo ili više cjedila različite gustoće. Za spremanje meda svakako će vam dobro poslužiti sve veće plastične posude u kojima se inače čuvaju prehrambene namirnice, pod uvjetom da u njima ništa prije toga nije čuvano, jer med lako poprima mirise iz okoline. Zato izaberite posude koje se mogu dobro zatvoriti. Med zbog svojih kiselina nije poželjno čuvati u aluminijskim ili pocićanim posudama jer dolazi do reakcije.

6. Vrcaljku i ostali pribor za vrcanje bolje je posuditi ili dijeliti. Većina pčelara hobista opremom za vrcanje koristi se dva ili tri puta na godinu. Vrcaljka je jedan od najskupljih dijelova opreme za koji nije nužno da ima svaki pčelar. Ostatak godine ona skuplja prašinu na tavanu, u podrumu ili garaži. Praktično je i ekonomski opravdano da nekoliko manjih pčelara ima zajedničku opremu. A još je djelotvornije ako nekoliko pčelara ima jednu kvalitetnu vrcaljku u koju odjednom stane mnogo okvira, nego da se svako snalazi sam. Time možete uštedjeti novac za skuplje dijelove opreme koja se ne može dijeliti.

7. Ostavite med da se taloži. Većina nečistoća u medu koja je prošla kroz cjedilo nakon nekoliko dana nataložit će se na dno, a većina će plivati na površini. Pjenu i nečistoću s površine možete pokupiti žlicom. Ako sami punite med u staklenke, slavina za med treba biti malo iznad dna posude iz koje se med toči, što sprečava da nečistoće dospiju u staklenke.

8. Za vrcanje uvijek imajte pomagača. Vrcat će se brže kada jedan vrca, a drugi istodobno otklapa med. Dobro bi bilo kada bi nekoliko pčelara moglo istodobno vrcati jer bi se tako uštedjelo vrijeme i radna snaga. Ujedno će vam uz razgovor vrijeme brže proći.

9. Topli med lakše se vrca. Još topli med, neposredno nakon užimanja iz zajednica, lakše izlazi iz saća, čime se skraćuje vrijeme vrcanja. Takav med brže prolazi i kroz cjedilo. Nastojte med izvrcati što prije tako da se on ne ohladi, pogotovo ako je vanjski

ska temperatura niža kao što je bila ove godine u vrijeme vrcanja bagrema. Za vrućih, ljetnih dana nećete imati takvih problema.

10. Med navlači vlagu i mirise iz zraka. Ako med ostavite duže vrijeme nepokriven, navući će vlagu iz zraka. Zato u prostoriji u kojoj čuvate med ne smje biti intenzivnih mirisa. Nepoklopljen med privlači pčele, mrave i ostale kukce, a nakuplja i prašinu.

11. Voštani poklopci sadržavaju veliku količinu meda. Smatra se da voštani poklopci prosječno sadržavaju 5-10% meda, što ovisi o načinu otklapanja meda te o vještini osobe koja to radi. Nakon otklapanja meda, voštane poklopce treba ostaviti da se očiđe, pa ih pretopite, ili ih nakon očiđivanja možete "oprati" u vodi, pa tom vodom prihranite pčele. To učinite samo ako ste sigurni da vaše pčele nisu bolesne.

12. Vrcanje je pravi trenutak da se zamijene loše saće i stari nastavci u sezoni. Staro, loše i slomljeno saće pri vrcanju, te stare okvire i nastavke koje niste zamijenili zimi, najlakše ćete zamijeniti nakon vrcanja. Ako sada nemate dosta izgrađenog saća, dodajte pčelama satne osnove, ali pripazite s njihovim brojem po jednoj zajednici. Morate znati da pčele već u sedmom mjesecu slabo izgrađuju saće, pogotovo ako nema jačih paša.

13. Skupljanje propolisa. Uz mrežice za skupljanje propolisa, vrcanje je odličan trenutak za čišćenje i dobivanje propolisa s rubova nastavaka i okvira. Ako namjeravamo sastrugati propolis s okvira, dobro je na pod stavi-

ti karton ili novinski papir tako da se ono što padne ne zaliđe na pod.

14. Izvrcane nastavke dajte pčelama da ih počiste. Nakon vracanja okviri su ljepljivi i najbolji način da to riješite jest dati ih

pčelama na čišćenje (sušenje). Na svaku košnicu ispod krova, ali na unutarnju pokrovnu dasku, možete postaviti po jedan nastavak s malim otvorom odozdo. Pčele će najvjerojatnije već sutradan očistiti okvire. Treba upozoriti da je moguća pojava grabeži. Da

biste tu mogućnost sveli na najmanju mjeru, nastavke na čišćenje stavljajte kasnije popodne, te izbjegavajte takav način čišćenja okvira u bespašnom razdoblju, pogotovo u jesen kad su pčele izrazito sklone grabeži.

Vedran Lesjak

VIJESTI IZ SAVEZA

Poticaji za 2006. godinu

HPS je hitno reagirao na prošlotjednu vijest da je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva namjeravalo isplatiti ovogodišnji poticaj po kilogramu prodanog meda, tako da je sazvan hitan sastanak kod pomoćnika ministra gosp. Mikelčića.

Predsjednik HPS-a Martin Kranjec i njegov tajnik Vlado Maturanec na tom su sastanku uspjeli uvjeriti pomoćnika ministra da bi takva isplata poticaja bila još jedan udar na pčelare koji su ionako u teškom položaju, a koji su već zakinuti i za prošlogodišnji poticaj koji nije isplaćen u cijelosti.

Na sastanku su predstavnici HPS-a dobili obećanje da će se poticaji ipak isplaćivati kao i prošle godine po košnici, te da će se ispalatiti i poticaj po matici.

O kojim se svotama točno radi, te hoće li obećanje biti održano, sa sigurnošću će se znati tek kad Ministarstvo doneće Pravilnik o isplati poticaja u ovoj godini.

Vedran Lesjak

Izvještaj sa sjednice Upravnog odbora, Nadzornog odbora i Suda časti

U srijedu, 14. lipnja ove godine u prostorijama Hrvatskog pčelarskog saveza održana je sjednica Upravnog odbora, Nadzornog odbora i Suda časti.

Dnevni red Sjednice i zaključci koji su doneseni bili su sljedeći:

1. Konstituiranje UO-a, NO-a i Suda časti te izvješće o radu Saveza od Izborne skupštine do danas.

ZAKLJUČAK: Budući da su se stekli zakonski uvjeti, pravomoćno su konstituirani UO, NO i Sud časti. Na sjednici su bili izaslanici svih županija, odnosno njih 21, te pošto je bilo kvoruma, sve su odluke bile pravovaljane. Prihvaćeno je izvješće predsjednika o tome zašto do sada nije održana konstituirajuća sjednica, koja je trebala biti 14. veljače ove godine. O udrugama koje su neutemeljenim žalbama ometale rad HPS-a, raspravlјat će Časni sud.

2. Donošenje odluke o izradi nacionalnog programa hrvatskog pčelarstva.

ZAKLJUČAK: Prihvaćen je prijedlog da se izradi nacionalni program. Predsjednik HPS-a zadužen je da sa suradnicima pripremi razrađeni tekst tog programa do sljedeće sjednice UO-a, uzimajući sve prijedloge i sugestije.

3. Izvještaj glavnog urednika časopisa Hrvatska pčela.

ZAKLJUČAK: Prihvaćen je izvještaj urednika. Radit će se na redizajnu i osvježenju sadržaja (edukativni i polemički sadržaj), pri čemu će se provoditi načela objektivnog obavještavanja. O redizajnu te načinu i cijeni oglašavanja u Hrvatskoj pčeli, konačnu odluku donijet će Izdavački savjet.

4. Razrješenje dosadašnjih članova Izdavačkog savjeta i Uredništva časopisa Hrvatska pčela te prijedlog novih članova.

ZAKLJUČAK: Prihvaćena je razrješnica za dosadašnje članove Izdavačkog savjeta i Uredništva te je prihvaćen prijedlog za nove članove. Za predsjednika novog Izdavačkog savjeta potvrđen je Zlatko Tomljanović, dr. vet. med..

VIJESTI IZ SAVEZA

5. Donošenje odluke o pokretanju postupka izmjene i dopune Statuta Hrvatskog pčelarskog saveza.

ZAKLJUČAK: Prihvaćeno je da se pristupi izradi izmjena i dopuna Statuta.

6. Izmjene i dopune Pravilnika o sistematizaciji radnih mjeseta.

ZAKLJUČAK: Prihvaćena je

odлуka o izmjeni Pravilnika o sistematizaciji radnih mjeseta za stručne službe, koji je uskladen s kolektivnim ugovorom te statutom HPS-a, a također je odlučeno da se usklade i primanja zaposlenih (tajnika, urednika i administratora). Donešena je odluka da predsjednik HPS-a potpiše ugovor za primanje u stalni radni odnos tajnika gosp. Vlade Maturan-

ca, koji je na to mjesto izabran odlukom UO-a prošle godine.

7. Uređenje prostorija Saveza.

ZAKLJUČAK: Prihvaćena je odluka da Nadzorni odbor ispišta sve okolnosti pod kojima je potpisana ugovor o uređenju prostora HPS-a, koji je potpisao dosadašnji predsjednik Nikola Kezić.

Članovi novog Upravnog odbora:

R.b.	Ime	Prezime	Županija	Adresa	Telefon
1	Zvonko	Babić	Zagrebačka	V. Nazora 33, 10340 Vrbovec	01/2793-262, 098/775-293
2	Dragutin	Jureša	Krapinsko-zagorska	Selno 58, 49217 Krapinske Toplice	049/232-956
3	Zdenko	Jakubek	Sisačko-moslavačka	Osječka 182, 44330 Novska	044/601-547, 091/5098-239
4	Lovro	Krnić	Karlovačka	Prilaz V.Holjevca 8, 47000 Karlovac	047/614-772, 091/1952-924
5	Augustin	Benko	Varaždinska	Braće Radić 24, 42000 Varaždin	098/9129-036
6	Martin	Kranjec	Koprivničko-križevačka	Kralja Tomislava 8, 48350 Đurđevac	091/5532-438
7	Vladimir	Bilek	Bjelovarsko-bilogorska	Frankopanska 82, 43500 Daruvar	098/9778-508
8	Medardo	Mihelić	Primorsko-goranska	Dovičići 7, 51216 Viškovo	051/256-384
9	Berislav	Atalić	Ličko-senjska	Petra Kružića 6, 53270 Senj	091/5080-914
10	Branko	Tomšić	Virovitičko-podravska	A. Šenoe 19, 33000 Virovitica	033/722-722
11	Hrvoje	Andrić	Požeško-slavonska	Kranjčevićeva ulica 1, 34000 Požega	034-292-832, 091/8867-701
12	Zvonko	Kovačević	Brodsko-posavska	S. Radića 87, 35209 Bukovje	035/463-020, 098/611-773
13	Damir	Baričević	Zadarska	Bihaćka 41, 23000 Zadar	023/327-688, 098/394-734
14	Zvonimir	Pajnić	Osječko-baranjska	Kneza Braslava 20, 31220 Višnjevac	031/353-948
15	Branko	Slavica	Šibensko-kninska	Bilice, Slavice 3, 22000 Šibenik	022/334-349, 098/337-788
16	Drago	Josipović	Vukovarsko-srijemska	J. S. Reljkovića 17, 32281 Ivankovo	032/377-283, 098/1670-304
17	Tonči	Prnjak	Splitsko-dalmatinska	Kmanski prilaz 7/6, 21000 Split	098/1866-989
18	Darko	Bodiš	Istarska	Kranjčevićeva 10 52100 Pula	052/224-337, 098/797-917
19	Ante	Jović	Dubrovačko-neretvanska	Kominska 1, 20340 Ploče	020/678-856, 098/499-791
20	Nikola	Kezić	Međimurska	Ive Tijardovića 2, 10000 Zagreb	01/2393-793
21	Josip	Križ	Grad Zagreb	Novačka 261, 10040 Zagreb	01/2983-333, 091/2983-333

Članovi novog Nadzornog odbora:

R.b.	Ime	Prezime	Adresa	Telefon
1	Stjepan	Brijačak	M. Voćinske 24, 33522 Voćin	033/565-121
2	Nedeljko	Katušin	Sv. Petar 33, 47250 Duga Resa	047/841-628
3	Krsto	Bukvić	N. Tesle 30, 23000 Zadar	098/429-077

Članovi novog Suda časti:

R.b.	Ime	Prezime	Adresa	Telefon
1	Branko	Brkić	Bijela Stijena 32, 35430 Okučani	091/5249-974
2	Marijan	Jurić	Budičina 12, 44250 Petrinja	098/1800-387
3	Marijan	Hajak	Poljana 7/a, 10340 Vrbovec	01/2796-384

Osvrt predsjednika HPS-a na proteklih šest mjeseci

Poštovani pčelari, članovi HPS-a, napokon smo nakon petomjesečne blokade uspjeli riješiti sve dvojbe o tome je li Izborna skupština, održana 21. siječnja ove godine, bila legalna, odnosno jesu li sve odluke bile zakonite. Nadam se da je to dovoljna poruka onima koji misle da se birokratskim nadmudrivanjima mogu zauzeti visoke pozicije. Ne, gospodo, to se može samo većinom glasova na skupštini.

No, moramo ići dalje jer vrijeme brzo prolazi. Za pčelarstvo nije pet do dvanaest, nego dvanaest i deset. To nas ne smije obeshrabriti nego nam treba dati jači poticaj u borbi za boljšitak pčelarstva. Moramo biti optimisti bez obzira na trenutačnu tešku situaciju, kako kaže moj prijatelj Branko Tomšić, možda najtežu od kada on pčelari, a to je, vjerujte, dugo. I ovaj se put možda potvrdila ona narodna koja kaže da u svakom zlu ima nešto dobro. Možda smo zaista dodirnuli dno i ako smo progledali, siguran sam da se možemo izvući. Jedinstvo koje je iskazano na Skupštini, bogatstvo je koje moramo do-

bro čuvati, jer samo se jedinstveni možemo suprotstaviti liberalnom tržištu, žrvnju kapitala koji melje sve pred sobom bez kompromisa i osjećaja za dobrim, lijepim i plemenitim, što mora imati svaki uspješan pčelar. Jedinstvo je naša snaga kojom poručujemo vlasti da nas treba smatrati ravnopravnim partnerima u pregovorima koji su pred nama, kako bismo riješili probleme u zakonodavstvu koji nas pritišću i otežavaju nam da se uspješno nosimo s pčelarima u okruženju, koji su svakako u boljem položaju.

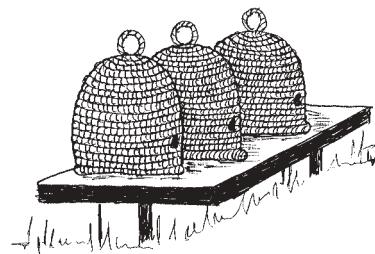
Jedinstvo je način na koji moramo reći dosta svima koji želeći ostvariti veću zaradu, pa spuštaju otkupne cijene do razine kada to postaje uvreda, a ne normalan tržišni odnos. Na Upravnom odboru bilo je riječi o cijeni meda. Prema informacijama kojim raspolažemo, veleprodajne cijene meda u susjednim zemljama jesu oko 18,00 kn po kilogramu. Poštovani pčelari, budući da smo i mi dio tog okruženja, a pritom imamo najkvalitetniji med, preporuka HPS-a te istodobno jedan od načina da i mi postignemo tu cijenu jest da ne prodajemo svoj med ispod tog iznosa. Nadalje, postoje i drugi načini organiziranja, poput zadruga, grupacija ili sličnih organizaci-

ja, o kojima treba razmišljati kako bismo se što kvalitetnije prilagodili zakonodavnim okvirima, koje trebamo poštovati ulaskom u EU, a čime bismo dobili i bolji način za prodaju vlastitih proizvoda na tržište EU-a bez posrednika. Na taj se način postižu optimalne cijene. Što se tiče zakonodavstva, kao i Ministarstva poljoprivrede, šumarstava i vodnog gospodarstva, slobodno mogu reći da imaju razumijevanja. No, i mi moramo što kvalitetnije lobirati, pa rezultati neće izostati. Sada kreću izmjene Zakona o veterinarstvu, gdje imamo dosta problema i moramo ih prilagoditi u korist pčelara.

Sve što Savez poduzima, kao i rezultati koje postiže, bit će vam u cijelosti i na vrijeme predstavljeni.

S poštovanjem i medno.

Martin Kranjec

Članovi Hrvatskog pčelarskog saveza plaćaju članarinu preko pčelarskih udruga. Pretplata za nečlanove iznosi 320,00 kn, a za inozemstvo 60 EURA. Cijena pojedinog broja za tuzemstvo iznosi 30 kuna. Časopis izlazi jedanput mjesečno. Pretplatu prima Hrvatski pčelarski savez, broj žiro računa **2484008-1100687902**. Časopis se tijekom godine ne može otkazati. Rukopisi se ne vraćaju. Naklada 3.000 primjeraka. Tisk "GANDALF"

OGLASI

Prodajem LR nastavke i LR okvire u rinfuzi ili sastavljene.

Tel. 01/2346-020
GSM. 098/696-504

Prodajem košnice napučene pčelama.

Tel. 053/881-350

Prodajem zbog bolesti kamion TAM 5000, prednja i zadnja vuča, vitlo, reg. do kraja 7. mjeseca sa 54 AŽ košnice napučene pčelama, te vrcaljku i ostali pribor.

Tel. 033/771-721
GSM. 091/5853-516

Prodajem zbog bolesti kamion TAM 2000, u dobrom stanju, sa 24 košnice, AŽ standard, napučene pčelama, te 20 AŽ standard nukleusa.

Tel. 032/363-606

Prodajem kamion TAM sa 48 AŽ košnica napučenih pčelama, vrcaonu i poluautomatsku samookretnu vrcaljku na 12 i 24 volta.

Tel. 035/269-512
GSM. 091/1648-186

Prodajem hitno i povoljno 2 prikolicice sa AŽ košnicama, napučene pčelama, na paši lipice kod Gračaca, te sav pripadajući pribor.

GSM. 098/429-727

PRIRODNI med
melis

VM2

**OTKUPLJUJEMO
SVE VRSTE MEDA**

Zagreb, Rudeška 14
Tel.: 01/3886-994
GSM: 091/3886-994
www.vm2.hr

Prodajem kamion sa 66 AŽ grom košnica, 11 okvirnih, napučenih pčelama.

Tel. 043/231-572

Prodajem pčelinje zajednice na AŽ i LR okvirima.

Tel. 043/214-781
GSM. 098/240-418

Prodajem kamion TAM 130 t11, 1991. godište, sa 72 AŽ košnice napučene pčelama.

GSM. 098/9551-929

Prodajem povoljno 10 AŽ standard košnica, 12 okvirnih, napučenih pčelama i sa blokadom matice.

Tel. 048/718-037

Prodajem kamion TAM 5000 sa 36 AŽ košnica, 12 okvirnih, novih, sa vrlo dobrim društвima i mladom maticom, 1.000 kg meda od bagrema i 300 kg meda od proljetne livade. Cijena 65.000 kn.

Tel. 043/252-010
GSM. 098/9314-030

Prodajem ovogodišnje pčelinje zajednice iz AŽ standard nukleusa, na 7 okvira i sa mlađim maticama.

GSM. 098/545-766

Prodajem povoljno kamion MB 11-13 sa 48 AŽ košnica napučenih pčelama, vozilo je atestirano i registrirano, pod račun može i osobno vozilo.

GSM. 098/422-108

Prodajem pčele na LR okvirima, 40 košnica, cijena 400 kn/kom.

Tel. 049/226-626

Prodajem 12 praznih AŽ košnica.
Tel. 053/672-587

od 1955.

**OTKUPLJUJEMO
KONTINENTALNE VRSTE
MEDA, CVJETNI PRAH I
POLYPOlis,
A PLAĆAMO ODMAH**

**ZAINTERESIRANI SMO ZA
DUGOROČNU SURADNJU!**

Tina Ujevića 7, Velika Gorica
tel. 01/6216-444
mob. 098/351-090

APIS PETRINJA

PROIZVODNJA OPREME ZA PČELARSTVO

Proizvodimo:
košnice LR, AŽ i Farar;
nukleuse; matične rešetke;
razmake; spojke za
nastavljače

Pogon Čazma
Gornji Draganec 117
Tel./fax 043/776-062

MATICE DOMAĆE SIVE PČELE

(Apis mellifera carnica)

od 01.svibnja do kraja rujna

Obratite se na vrijeme
i s povjerenjem,
*kvalitetna mlađa matica ne košta
- ona plaća.*

Stjepan Kebet
Sigetec, I.B. 38 B
48321 Peteranec
GSM: 098-706 545
Tel: 048-865 333
stjepan.kebet@kc.htnet.hr

za narudžbe od 15 matica i više,
poštarnina besplatna

Maloprodaja:
Zagreb, Trnjanska 33, tel.: 01/ 61 50 730
Split, Mosečka 52, tel.: 021/ 502 635
Rijeka, Veslarska 8, tel.: 051/ 213 635
Čepin, Kralja Zvonimira 73, tel.: 031/ 382 560

PIP d.o.o.
Bijenik 158, Zagreb
tel.: 01/ 37 38 492
e-mail: pip@pip.hr
www.pip.hr

PIP-BH d.o.o.
Velika Kladuša, BIH
tel.: +387 37 773 345
Predstavništvo Sarajevo
tel.: +387 33 463 528

Pčelarski potrepštine možete kupiti i u slijedećim prodavaonicama:

KTC d.o.o.
Križevci, Markovićeva bb, tel.: 048/ 712 412
Virovitica, Vukovarska 3, tel.: 033/ 725 222
Pitomača, Gajeva 28, tel.: 033/ 782 353
Vrbovec, Zagrebačka 48, tel.: 01/ 2792876

Bure commerce d.o.o. Fra Lina Pedišića 4, Biograd n/m, tel.: 023/ 384 435
Barby d.o.o. Sv. Lovre 69, Slavonski Brod, tel.: 035/ 452 577
Sedef d.o.o. Trg sv. Josipa 1, Slatina, tel.: 033/ 551 245
DEN-SAB d.o.o. Vodnjanska 15, Pula, tel.: 052/ 534 752

**NAJBOLJI SU UVJEK ZAJEDNO,
HRVATSKA NOGOMETNA REPREZENTACIJA
I PIP PROMIČU HRVATSKO PČELARSTVO.**

PREPORUČENO OD HNS-a!

Hrvatska kvaliteta
Croatian Quality

PIP d.o.o. - 1. tvrtka u
pčelarstvu s
implementiranim
HACCP sustavom,

**ROBU ŠALJEMO I POUZEĆEM !
SVE ZA PČELARSTVO * SVE OD PČELA**